

ՄԱՐԺԱՅԻՐ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԽԷ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ ՄԱՐՏ 10, 1894

ԹԻԻ 10

ԲՈՂԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Բողոքականաց վարդապետ ՄԸ	73
Ընդունուած Հրաւեր ՄԸ	74
Կրթական Մեթոդներու Բարեփոխում	74
Մովսէսի Օրէնքին Աւանդած Առողջապահութիւնը	75
Գործ Տալով Օգնելու Սովորութիւնն Եւ Գաղղիա	75
Անգղիոյ Երեսփոխանական Ժողովը	76
Թշուալցութիւնը	—
Զղջման Եւ Ապաշխարութեան Արտասուք	76
Էստէմիլ	77
Արդեւալից Կեանքին Վերջալոյսը	78
Առ Համայն Աւետ. Եկեղեցին Թուրքիոյ	78
Ազգեր	78
Հանգէս Քաղաքական	79
Դրամական	80

ԱՒԵՏԱՐԵՐ ՇԱՐԱԹԱԹԵՐԹ. Կը հրատարակուի ամէն շաբաթ օր:

Տարեկան գինն է ամէն տեղւոյ համար կանխիկ 1 1/2 մեծիտիյէ, վեցամսեայն՝ 3/4 մեծիտիյէ: Թւրքաւարի ծախքը խմբագրութեան վրայ է: Մեկ քերթի գինն է 30 փարա: Խմբագրութեան, բաժանորդագրութեան եւ քրատարութեան պատկանեալ ամէն գրութիւնք պարտին ուղղուիլ առ Մր. Հ. Ս. Պարքըմ, Ամերիգան խան, Կ. պոլիս:

Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու Կողմէն,

Ճ. Ք. ԿՐԻՆ, ԱՐՏՈՒՍԷՐ

Հ. Ս. ՊԱՐՔԸՄ, ՏԵՐԵՆ-ԽԱՐԱԳԻՐ

ԲՈՂԱՔԱԿԱՆԱՅ ՎԱՐԴԱՐԱՆ ՄԸ

(Պատ. Ժող. Մ. Պոյնժէն)

Գրեթէ միշտ կարեւոր նշանակութիւններ ունին այն բաները որ աւելորդապաշտական ձեւեր համարուած են: Ժամանակաւ հոգեւոր կերպով ի կիր կ'առնուէին անոնք, որ այժմ կը գործածուին իբրեւ կրօնի լոկ մեքենական բաներ: Արդարեւ բողոքական յարանուանութեանց մէջ կրնան դուռնուիլ այնպիսի սովորութիւններ որ վերայիշեալներուն համապատասխան են և բռնեն այն բաներուն տեղը զորս մեր կաթոլիկ բարեկամները կը գործածեն իբրեւ իրենց բարեպաշտութեան նպաստող բաներ:

Վարդապետն (Քեֆէն) է բարեպաշտութեան նպաստող այս միջոցներէն մին զոր կաթոլիկները կը գործածեն իբր հազար տարիէ հետէ: Վարդապետին հատիկները որ տանեալներով շարուած են և կը համարուին ցուցնելու Ուշնի Կեւ

Մաքաթի այսչափ կրկնութիւն՝ սովորաբար չեն թերանար ճշմարիտ բարեպաշտներուն խորհուրդները բարձրացնել դէթ կանանց մէջ երանելիին և զնա Աստուծոյ Որդւոյն հետ իր ունեցած յարաբերութեան մասնաւոր պատուոյն արժանացնող պատճառին: Բողոքականը ինչ կրնայ ունենալ որ վարդապետին տեղը բռնէ: Սրբազան խօսքերու ինչ ձև՝ որ խորհուրդները բարձրացնելու մասին անկէ աւելի գործ տեսնէ: Ինչ կրկնութիւններ, ոչ թէ նոյն բառերուն այսչափ անգամ՝ այլ զանազան պարբերութեանց, որոց իւրաքանչիւրն ունենայ զօրութիւն ներշնչելու աւելի սուրբ նպատակ մը կամ առ Աստուած ապաւինութեան նորոգում մը:

Սովորութիւնն և օրինակը Տերօջը սիրելի սուրբերէն միոյն, որ մօտերս իր երկնաւոր բնակարանը կանչուեցաւ կատարեալ հասակին մէջ, ասոր պատասխանը կը թելադրէ և կը լուսաբանէ: Քառասուն տարի իսրայելի մէջ մայրեղով այս տիկինը, հետզհետէ խուլնալուն պատճառաւ, զրկուած էր ընտանեկան ընդհանուր խօսակցութեան հաճոյքը վայելելէ և եկեղեցւոյն մէջ քաղովիչին ձայնը լսելէ երբ նա կ'աղօթէր և կը քաղովէր: Այդ ժամանակին երկրորդ քսան տարիներուն մէջ կատարեալապէս խուլ էր, և կ'աղբէր մշտնջենաւորապէս լռին ախարհի մը մէջ: Կարող էր կարդալ զինք սիրողներուն շրթունքները և իր երկնաւոր Հօր Աստուածաշունչ մատենին մէջ գտնուող խօսքերը: Թերեւս այս էր պատճառը որ քրիստոնէից մեծ մասէն աւելի կը դիմէր Աստուածաշունչին իբրեւ իր ընկերին և խրատողին: Սակայն մասնաւոր կերպով մը զայն ուրիշ ամէն բաներէ աւելի օգտակար և թանկագին դուռն: Աստուծոյ խօսքերը իր սրտին և յիշողութեան մէջ պահեց:

Նա միշտ իր հետն ունէր առտուան և իրիկուան յատկացեալ հատուածներու այն հաւաքածոն, որ շատ տարիներէ հետէ ծանօթ է Օրալու Կերպուհ անուամբ: Այս 730 հատուածները, որ

կը պարունակեն Սուրբ Գրոց թանկագին խոստումներուն և ամենէն կարեւոր պատուէրներուն շատերը, սորված էր այնչափ լաւ և ինքնիրեն կը կրկնէր այնչափ յաճախ որ ամէն ամսուան իւրաքանչիւր օր թէ՛ առտուան և թէ՛ իրիկուան յատկացեալ համարները առանց սխալելու յաջորդաբար կրնար արտասանել: Զայս կ'ընէր յաճախ օրուան խաղաղ վայրկեաններուն մէջ ինչպէս նաև գիշերները երբ կ'արթննար: Մասնաւոր օրերու համարներուն հետ զուգորդած էր իր մտերիմ բարեկամներուն կենաց մէջ պատահած նշանաւոր դէպքերը: Այսինչ համարը կու գար այն օրը երբ այսինչը կը մեռնէր կամ այնինչը կ'ամուսնանար կամ երբ այս մեծ ուրախութիւնը կամ վիշաղ կու գար այդ միւս տան: Համարներուն ցուցակը իր օրացոյցն էր:

Նաև կանգ կ'առնէր և մասնաւորապէս իր ամէն օրուան վիճակին յարմարող համարներուն քաղցրութեանը և ազդուութեանը վրայ կը մտածէր: Անոր դանձարանն էր այն, ուրկէ կ'առնէր բոլոր պիտոյքը, և երբ տկարութիւնը իր վրայ հասաւ և շաբաթներով անոր ծառայել պէտք եղաւ, մինչ հիւանդ կը պառկէր և երթալով կը հիւծէր, ամէն օր իր յիշողութենէն յառաջ կը բերէր այդ օրուան յատկացեալ խօսքը, որ գրեթէ իր օրական միակ կերակուրն էր: Ո՛չ ապաքէն այս է յիշողութիւնը լաւ գործածել մինչ մարմինը առողջ և զօրաւոր է, քաղցր բաներ համբաւելով որպէս զի յետոյ չգայ ցուրտ և անկերակուր ձմեռ մը: Այսպիսի վարդապետի մը գնումը ստակի լաւ շահագործում պիտի չըլլայ շատերու, որ թերեւս հիմա հազիւ կրնան Աստուածաշունչէն միակ համար մը ըսել և հազիւ կրնան դիտնալ թէ արդեօք չիտա՞կ ըսին զայն թէ ոչ:

Օրալու Կերպուհը միշտ թարմ և լաւ է: Ուրիշ ընտրեալ հատուածներ նոյնչափ լաւ են, և անոնցմէ ոմանք կրնան բաղկանալ խիստ կարճ և այլք աւելի երկայն համարներէ: Կիրակնօրեայ

դպրոցաց դասերուն ընկերացող համարները շատ ընտիր են: Կատարելապէս լաւ մը սորվելու համար զանոնք յաճախ արտասանելու ենք, սակայն մեր վայելած հաճոյքը եղած ջանքին տեղը լեցնելէն աւելին կ'ընէ: Ո՞վ գիտէ, թերեւս ժամանակ դայ որ այս հատուածները կազմեն մեր միակ Աստուածաշունչը, թերեւս անոնք ըլլան խրախոյսի և յուսոյ միակ խօսքերը որ սրտին ապաւէն և զօրութիւն են:

ԸՆԴՈՒՆՈՒԱԾ ՀՐԱԻՐ ՄԵ

Գրեթէ երեսուն տարի առաջ Թոմըս Քրոզզի անունով տղայ մը, ի Գանատա կաղնիի կեղեւ պատրաստող գործարանի մը մէջ կ'աշխատէր: Օր մը լրագրի մէջ կարդաց թէ Ամերիկայի Հնդկներուն հիւսիսային ցեղերուն մէջ գործելու համար դասատու կ'ուզուի:

Դեռ նոր ինքզինք Քրիստոսի նուիրած էր, եւ Աստուծոյ իրեն կոչում համարեցաւ զայս: Այդ օրուան աշխատութիւններն աւարտելուն պէս, ճամբայ ելաւ տուն երթալու, որ մղոններով հեռի էր:

Կէս գիշերին հոն հասաւ, եւ խնդրեց իր ծնողքէն որ իրեն թոյլ տան երթալ վերոյ յիշեալ պաշտօնն ստանձնելու: Ոչ ինք ստակ ունէր, ոչ անոնք: Ինքն էր անոնց ծերունիներն օրերուն յոյսը եւ նեցուկը: Վերջապէս ծնողքը հաւանեցան, պայմանաւ որ այդ հեռաւոր դաշտն երթալու բաւական ստակ ձեռք բերէ:

Երկու հարիւր տոլար փոխ առաւ եւ, աշխատելով այն դաշտին մէջ գտնուող ատաղձ սղոցելու գործարանի մը մէջ, երկու տարիէն իր պարտքը վճարելու չափ ստակ շահեցաւ: Յետոյ միսիոնարական ընկերութեան դնաց եւ լրագրին մէջ տպուած յայտարարութիւնը ներկայացնելով, ըսաւ թէ հրաւերն ընդունելով եկած է, թէ չէր կարողացած աւելի շուտով գալ:

Միսիոնարները գործ տուին իրեն, եւ նա վեց ամսուան մէջ սորվեցաւ Հնդկներուն լեզուն այնպէս որ կրնար անոնց քարոզել:

Տէրջը Հոգին անոր քարոզներուն կ'ընկերանար: Շատեր դարձի եկան, եւ տարածուեցաւ այս բարի լուրը: Քանի մը Հնդկներ ահագին նաւակ մը պատրաստեցին, եւ անով խուժը մը անձինք նաւարկեցին դէպ ի ծովքերը վեց հարիւր մղոն տեղ Մ. Քրոզզիի բնակավայրը, եւ զնա հետ առնելով ետ դարձան:

«Մեծ ցեղապետին Յիսուսի» այս դարմանալի պատմութիւնը հեռաւոր տեղեր տարածուեցաւ եւ հասաւ մինչեւ Ալասքա: Ալասքացիք իրենց երկիրն հրաւիրեցին զԹոմըս Քրոզզի: Գնաց, եւ տարաւ իրեն հետ օրհնութիւն: Գտաւ որ Ժողովուրդը ճշմարտութեան անօթի էր: Ցեղապետ մը որ հաւատաց, գետն ի վեր ցուցնելով ըսաւ, «Ո՞վ միսիոնար, տասը ցեղեր կը բնակին հող, Բոլորն ալ քեզի կը յանձնենք, Գնա եւ զանոնք տես: Բոլորն ալ կ'ուզեն Մեծ Ոգին ճանչնալ»:

Ջանաց համոզել ուրիշ ցեղապետ մըն ալ, սակայն սա կը դժկամակէր. նուիրուիլ Քրիստոսի, վասն զի չէր ուզեր իր գողցած վերմակները տիրոջը վերադարձնել:

Սակայն ըսաւ, «Միտա այնչափ ճմուռեցաւ որ բաւական ատեն չէի կրնար ուտել կամ գործել կամ քնանալ» գրեթէ մեռեալ

էի: Յայնժամ ըսի, Աստուծոյ խօսքին պիտի անսամ, թէ՛ սիրտս թէ՛ վերմակներս Աստուծոյ պիտի տամ, եւ նոյն վայրկեանն ամէն անհանգստութիւն սրտիս մէջէն անհետացաւ: Սիրտս այնչափ հանգստացաւ որ երբեմն կը խորհիմ թէ արդեօք ես նոյն մարդն եմ»:

Թող ամէն ոք, իմանալու համար թէ արդեօք անկեղծ է ինք թէ ոչ, իր անձին հարցնէ, «Կրնամ իմ բոլոր ունեցածս այս կերպով Աստուծոյ տալ»:

ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԵԹՈՏՆԵՐՈՒ ԲԱՐԻՈՔՈՒՄ

2.

[Խմբագրական]

Անցեալ շաբթու ցուցինք թէ դպրոցները բարեօրէն նպատակաւ վերջերս առնուած կարեւորագոյն քայլերէն մին է տղան ուսումնասիրել: Այսօր կ'ուզենք յիշել երեք մասնաւոր բաներ որոց մէջ յառաջ անցած են Եւրոպայի եւ Ամերիկայի լաւագոյն դպրոցները: Այս բարեօրէններէն ոմանք կը վերաբերին ուսման բարձրագոյն հաստատութիւններուն միայն. եւ, որպէս զի կարելի ըլլայ զայնս վայելի բարձրագոյն աստիճանաւ, դրամական առատ նպաստներ անհրաժեշտ են դպրոցաց: Չենք յիշեր այս երեք քայլերն իբրեւ բոլորովին նոր բաներ, այլ իբրեւ այնպիսի մեթոտներ որ շատ աւելի ընդհանրացած են եւ կը գործածուին հիմա քան առաջ:

(ա) Այս բարեօրէններէն մին է փորձառական մեթոտին ներմուծումը: Ժամանակաւ աշակերտը բան մը իբրեւ ճշմարիտ կ'ընդունէր իր ուսուցչին կամ դասագիրքին վկայութեամբ, եւ լաւագոյն ուսանող նա կը կարծուէր որ գոց կ'ընէր դասագիրքին բառերը եւ ճշգրտութեամբ զայնս կը կրկնէր: Աշակերտը միշտ պիտի ստիպուի շատ բաներ ընդունիլ այլոց վկայութեան յենով: Զոր օրինակ, աշխարհագրութիւն ուսանող ամէն աշակերտ չկրնար Աւստրալիա երթալ եւ տեսնել թէ արդեօք հոն կը գտնուին գետերը, լեռները, քաղաքները եւ անասունները որ յիշուած են իր դասագիրքին մէջ: Այսու ամենայնիւ, որչափ կարելի է, ուսանողին քաջալերութիւն կը տրուի բաներն անձամբ փորձելու: Քաղաքային կեանքի մէջ պէտք է գերագոյն իշխանութիւն մը որուն հնազանդի ամէն ոք, ապա թէ ոչ ընկերութիւնը կ'իյնայ անիշխանութեան վիճակի մէջ: Կրօնի մէջ պէտք է գտնուի գերագոյն իշխանութիւն մը, վասն զի մարդկային հետազօտութիւնը չեն կրնար հասնիլ մինչեւ Աստուծոյ աթոռը, եւ կամ երթալ յառաջ դէպ յաւիտեանականութիւն: Սակայն գիտութեան մէջ տարբեր է մտաց իրական գիրքը կամ կացութիւնը: Լաւագոյն դպրոցներուն մէջ ուսանողներու քաջալերութիւն կը տրուի եւ անոնցմէ կը պահանջուի որ իրենք անձամբ քննեն եւ փորձեն: Այսպէս թանգարաններ եւ աշխատանոցներ կը պատրաստուին, եւ յաճախ մեծ ծախքով: Քարաբանութեան ուսանողը իր ուսուցչին ընկերակցութեամբ պտոյտի կ'երթայ բլուրները. եւ ուսուցիչ եւ ուսանող իրենց մուրճով կը կտրեն եւ կը քննեն քարերը: Կամ թէ կ'երթան թանգարանը կամ հաւաքածոյից սենեակը, եւ ուսանողին կ'ուսուցուի հետազօտել եւ դասակարգել քարի բազմաթիւ նմոյշները որ շարուած կը գտնուին դարակներուն վրայ: Բիւրաւորութեան ուսանողը Այս եւ այն տարրերը այս ինչ հա-

մամտութեամբ իրարու հետ խառնելով այս ինչ բաղադրութիւնը կը կազմուի կ'ընէ, ոչ վասն զի այնպէս ըսած է իր ուսուցիչը, այլ վասն զի ինքն անձամբ կատարած է փորձը: Կենդանաբանութեան ուսանողները կ'այցելեն կենդանաբանական պարտէզներ, եւ կամ կը քննեն յարգով եւս. լցուած կենդանիները եւ թռչունները թանգարաններուն մէջ, ինչպէս յիշեցինք արդէն, դրամ պէտք է դպրոցի մը այս կարգի դիւրութիւններ ընծայելու համար: Ամէն դպրոց չկրնար ուսնել երկրաբանական ընդարձակ թանգարան, բայց ժայռ եւ մուրճ ամէն տեղ կան: Ամէն դպրոց չունի խնամով պատրաստուած տնկաբանական թանգարան, բայց ծառ, տունիկ եւ ծաղիկ ամէն տեղ կը գտնուին բուսաբանութեան ուսումը օրինակներով պարզելու համար: Բնախօսութեան ուսումը կարելի է օրինակներով պարզել ամէն դպրոցի մէջ: Կատու մը որ Էլքսթրի կամ Եթերի ազդեցութեամբ կը թմրեցուի մեղմով եւ այլ եւս չարթննար (խօսքս սիրտ կան կատուի վրայ չէ, այլ անոր վրայ զոր ոչ ոք կը սիրէ). աւելի օգտակար կ'ըլլայ ան դամահատութեան գործողութեան ենթարկուելով, որպէս զի ուսանողը կարենայ տեսնել մկանները, ջիղերը եւ բոլոր գործարանները, քան զոր պիտի ըլլար եթէ ողջ մնար եւ իր մշակներով ահռելի ընէր գիշերները: Եւ եթէ ուսուցիչ մը կը վախայ դպչելէ այն անձանց նախապաշարումներուն որ կը կարծեն թէ կատու մը ուզան ներու յանցանքը քաւելու համար անհրաժեշտ է եօթն եկեղեցի կառուցանել, կարող է գործածել վառեակ մը կամ գառնուկ մը: Ուսմանց բոլոր ճիւղերուն մէջ արդի մեթոտն է աշակերտին սորվեցնել որ, որչափ հնար է, գործնական եւ տեսնելի փորձերու եւ ապացոյցներու ապաւինի մասնաւոր քան դասագիրքին կամ ուսուցչին խօսքին: Բազում լաւ ուսուցիչներ կան որ դասագիրքը չեն գործածեր բարձրագոյն ուսմանց մէջ: Եւ քննադատական եւ քիմիադիտական փորձարկութեանց համար ճոխ գործիները, նաեւ երկրաբանական, բուսաբանական, կենդանաբանական եւ այլ հաւաքածոյք զորս ունին քանի մը համալսարանք եւ կամ զորս կրնան գործածել իրենց աշակերտք, այնպիսի դիւրութիւններ կը մատուցանեն զորս նախորդ սերունդներու զաւակաւք չէին վայելել:

(բ) Ամէն ուսուցչի կը սահմանուի աշխատութեան անձուկ դաշտ մը: Այս կը կարողացնէ զնա կատարելապէս հմտանալ ուսման այն մասնաւոր ճիւղին զոր ուսուցած են ստանձնած է: Ուր որ մտաւոր փիլիսոփայութեան, պատմութեան, չափադիտութեան, յունարէն լեզուի եւ գրականութեան նման տարբեր ճիւղեր մէկ ուսուցիչ կը յանձնուին, ինչպէս յաճախ անհրաժեշտ կ'ըլլայ յանձնել երբ դպրոցին դրամական վիճակն անձուկ է, ուսուցիչը չկրնար այնչափ յաջողապէս ուսումնասիրել կամ այնչափ լաւ ուսուցանել ինչ որ կ'ուսուցանէ: Պարտի նա մասնագէտ ըլլալ որպէս զի կան թիւնայ գիտնալ ինչ որ ծանօթ է իրեն յանձնուած գիտութեան վրայ, նաեւ կարենայ եթէ հնար է, իր անձնական հետազօտութիւններով նպաստել սոյն գիտութեան ընդարձակման եւ յառաջացման: Յայտնի է թէ եթէ մարդ մը բանայ ծակ մը տան կանգուն տրամադծով, չկրնար այնչափ խոր ընել զայն որչափ եթէ տրամադիծն ըլլայ մէկ կանգուն: Սոյնպէս, ուսման շատ ճիւ-

զեր ուսուցանել փորձելուն հետեւանքը պիտի ըլլայ խորութեան նուազութիւնը։ Ինչ որ կ'ըսենք հիմա՝ բարձրագոյն դպրոցներու համար է գլխաւորապէս։ Վարժուհի մը, եթէ իր պաշտօնին յարմար է, կրնայ նախապատրաստական կարգի մը ուսուցանել ինչ որ ուսանելու ընդունակ է այն։ Սակայն լաւագոյն գոյէճներու եւ համալսարաններու մէջ մեծապէս չատցած է ուսուցիչներու թիւը։ Այս կը տեսնուի ամերիկեան գլխաւոր գոյէճներէ եւ համալսարաններէ ուսանող ցուցակներուն կամ յայտագիրներուն նայելով։ 1892ին Հարվըրտ համալսարանն ունէր 2,970 աշակերտ եւ 294 ուսուցիչ։ Եէյլ համալսարանը՝ 1,930 աշակերտ եւ 181 ուսուցիչ։ Միչիկանի համալսարանը՝ 2,800 աշակերտ եւ 161 ուսուցիչ։ Գորնէյ համալսարանը 1,592 աշակերտ եւ 143 ուսուցիչ։ Էմերսոն Գոյէճ 400 աշակերտ եւ 32 ուսուցիչ։ Ուէլլիք Գոյէճ (աղջկանց) 722 աշակերտ եւ 74 ուսուցիչ։ Անդրիոյ Օքսֆորտի եւ Քէյմպրիճի համալսարանք, իւրաքանչիւրն իւր 3,000 աշակերտով, ունին մին 67 եւ մին 85 ուսուցիչ։ Եւ դասախօս բաց ի շատ դաստիարակներէ որոց թիւը չէ այս ցանկին մէջ։ Անցեալ տարի Իթըն Գոյէճ, յԱնգղիա, ունէր 63 ուսուցիչ, բայց չենք գիտեր աշակերտներուն թիւը։ Անհրաժեշտ չէ ուրիշ վիճակագրութիւններ ի մէջ բերել ցուցնելու համար թէ ինչպէս փոքր մասերու բաժնուած է կրթական դաշտը եւ ամէն մաս յանձնուած է մէկ ուսուցչի որպէս զի կատարելագործուի անոր մէջ։

(դ) Միւս քայլն է ընտրողական դրութեան ներմուծումը։ Ժամանակաւ ամէն գոյէճ ունէր ուսմանց որոշ ընթացք մը որուն կ'աւելցուէր որ հետեւէր ամէն ուսանող։ Ամէնքը նոյն դասագրքերը կը գործածէին եւ նոյն դասերը կ'առնէին մինչեւ ընթացաւարտ ըլլալու օրը, յետ որոյ իրաւագրութիւն, բժշկութիւն եւ աստուածաբանութիւն ուսանիլ ուղղուները մասնաւոր վարժարաններ կ'երթային սոյն ուսմանց համար։ Սակայն հիմա կրթական բոլոր մեծ հաստատութիւններն ուսանողին կը ներկայացնեն բազմաթիւ տարբեր դասընթացքներ։ Ամէն ուսանող պարտի սաշակ աշխատիլ իր վկայականն ստանալու համար, բայց մէկը կրնայ աւելի հետեւիլ լեզուագիտութեան, ուրիշ մը չափագիտութեան եւ ուրիշ մը բնագիտութեան։ Ուսանող ուսման այս ճիւղին մէջ, ուսանք այն ճիւղին մէջ, յաջողելու աւելի յարմար են։ Ուսանք ի ծնէ ընդունակ են լեզուագիտութեան, ուսանք՝ բնական գիտութեան։ Փափաքելի է որ ամէն ուսանող հետեւի ուսման այն ճիւղին որմէ կ'ախորժի եւ որոյ մէջ կրնայ կատարել իր լաւագոյն գործը։ 1892ին Միչիկանի համալսարանը 480 տարբեր դասընթացք ներկայացուց իր աշակերտներուն։

Այս ընտրողական դրութեան մէջ վտանգ կայ աշակերտներէն ուսմանց համար։ Երբեք պիտի ընտրեն այն դասընթացքները որոց համար ամենէն քիչ աշխատութեան պիտի ենթարկին։ Գոյէճ մտած են անոնք ոչ թէ ուսում սիրելով, այլ լաւ ժամանակ անցնելու նպատակաւ եւ կամ իրենց ծնողաց կողմէն զրկուած ըլլալով։ Աշակերտ մը, ուսման մէջ առանց ըստ բաւականին յառաջացած ըլլալու, կարող չէ խելացութեամբ ընտրութիւն ընել։ Եթէ մէկն աւել ընտրել դաշտ մը զիւրի մը մօտ, կամ

չէնքի տեղ մը քաղաքի մը մէջ, չուզեր ընտրել տեղւոյն քարտէսին վրայ միայն նայելով, այլ կ'ուզէ նախ տեսնել տեղը որպէս զի քննէ գետինը եւ իր ընտրութիւնն ընէ խելացութեամբ։ Նմանապէս ուսանող մը, որպէս զի կարող ըլլայ խելացութեամբ ընտրութիւն ընել, պարտի նախ այնչափ յառաջ դացած ըլլալ որ կարենայ որպէս թէ զննել գիտութեան այն դաշտը զոր ինք կ'ուզէ ընտրել։ Մինչեւ այդ աստիճան յառաջ երթայ նա, լաւ կ'ըլլայ որ հետեւի ուսման նախագծուած ընթացքի մը։ Այն ուսանողը որ ամերիկեան գոյէճի մը առաջին երկու տարիներն անցուցած են (այսպիսի ուսանողաց միջին տարիքն է իւր 20) կարող ըլլալու են իմաստութեամբ ընտրել մնացեալ ուսումները։

Պէտք չէ հասկնալ թէ համալսարանի մը մէջ նշանակուած այլ եւ այլ դասընթացքները իրարմէ ամբողջովին անջատ են։ Ա. դասընթացքը կրնայ պարունակել Գերմաներէն, բարձրագոյն չափագիտութիւն եւ քիմիագիտութիւն, եւ Բ. դասընթացքը՝ Գերմաներէն, քիմիագիտութիւն եւ Ս. րաբերէն։ Ա. եւ Բ. կը միաբանին երկու ուսմանց մէջ եւ կը տարբերին ուրիշով մը եւ կը համարուին ուրոյն դասընթացք։ Պէտք է յիշել նաեւ թէ համալսարանի մը մէջ ամէն դասընթացք գտնուիլը ուրիշ առաւելութիւն մը ունի։ Մարդ մը որ ինքզինքը կը նուիրէ ուսման մասնաւոր ճիւղի մը՝ աւելի կը զարգանայ անոր մէջ, բայց կ'ըլլայ նաեւ ենթակայ անձկամիտ ըլլալու վտանգին։ Այս ըստմասին կը նուազի, եթէ այն մարդը ճաշարանի եւ ընկերութեան մէջ հանդիպի ուրիշ ուսանողներու որ կը հետեւին ուսման ուրիշ ճիւղերու։

ՄՈՎՍԵՍԻ ՕՐԵՆՔԻՆ ԱԻԱՆԳԱԾ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆԸ

Տր. Էտլըր հրեայ Բարենապետին 1893 նոյ. 1ին Անկլիքան Եկեղեցւոյն Առողջապահական Ընկերութեան առջեւ իր կարգացած մէկ ճառին մէջ ցուցուց թէ ինչպէս ուղղակի Հնդկամասեանէն առնուած այլ եւ այլ հրէական սովորութիւններ հանրային առողջապահութեան մեծապէս կ'օգնեն։ Եւ մատնանիլ ըրաւ թէ Հրեայք լաւագոյն կը համարին հիւանդութեանց յարձակման առաջը առնել քան թէ թողուլ որ անոնք ծագում առնեն եւ յետոյ զանոնք բուժել ինչպէս կ'ըլլար առաջ։ Ցուցուց թէ նախնի Հրէից բորոտութեան առաջը առնելու համար որդեգրած սկզբունքները կրնան գործածուիլ մասնաւոր հիւանդութիւններ — ինչպէս՝ ծաղկախտ, կարմրախտ, ժանտատենդ — բուժելու, եւ պնդեց թէ եթէ Հրէից չափ ի կիր առնենք այդ սկզբունքները, այս հիւանդութիւնները կ'ամ պիտի անհետանան կամ շատ հազուադէպ պիտի ըլլան։ Առանին առողջապահութեան վրայ խօսելով, Բարենապետը տուններուն փոսած մասերը փլցնել յանձնարարեց իբրեւ հիւանդութեանց տարածումը արգելելու միջոց մը, բան մը որոյ օգտակարութիւնը մեծապէս կը հաստատուի մօտերս տեղի ունեցած խուզարկութիւններով, որովք զբաւնուած է թէ այն սենեակները յորս ժամանակաւ թողախտաւոր հիւանդներ բնակած են, թողախտ փոխանցած են անոնցմէ ետք հոն բնակողներուն։

Յիշեց ուստեստի առողջապահութեան մէջ վերջերս տեղի ունեցած յառաջդիմութիւններ, որոց ամենէն կարեւորներուն կարգէն

է ուստեստի կանոններուն բարեփոխումը։ Ցուցուց թէ անմաքուր համարուած չորքոտանիներն էին մասնաւորաբար իրենց մարմնոյն վրայ մակաբոյժ միջատներ ունեցողները, եւ անմաքուր թոշուներն էին աղբ եւ դիակ ուտողները։ Բաւական երկար խօսեցաւ կենդանիները մօրթելու եւ զանակին վրայ, եւ ցուցուց թէ միսին վրայ որչափ կարելի է արիւն չթողուլ սովորութիւնը առողջապահական հիմ ունի։ Նաեւ իրաւամբ յայտարարեց թէ արիւնին յաճախ հիւանդութեան սերմեր պարունակելը, եւ այն գործարաններուն հիւսուածքներուն, որոց մէջէ արիւնը չըջան կ'ընէ, անոնցմէ զերծ ըլլալը, Հրէից անասուն մօրթելու մեթոտին ի նպաստ գորաւոր փաստեր են։ Ուշադրութիւն հրաւիրեց մեծ խնամքին վրայ որով Հրեայք կենդանեաց մարմինները մօրթելէ ետեւ կը քննեն տեսնելու թէ ախտի նշան կ'այ, եւ այն յանձնարարութիւնը զոր ըրաւ ըսելով թէ նոյն հողածութիւնը ըլլալու է ամէն սպանդանոցներու մէջ, է այնպիսի յանձնարարութիւն մը որ ո՛րչափ շեշտուի շատ չէ։ Եթէ, ինչպէս հաւանական է, Հրեաներուն թողախտէ զերծ լինելուն պատճառն է այս տնօրինութիւնը, լոկ այս իրողութիւնը Հրէից սովորութեան ի նպաստ յոյժ մեծ փաստ մը կ'ըլլայ։ Բարեբաղդապէս նոր հետազոտութիւններ այս խնդրոյն վրայ վճիռ արձակելու յարմար անձանց միտքերուն մէջ քիչ տարակոյս թողուցած են սա խնդրոյն վրայ որ թէ՛ ստորին կենդանեաց եւ թէ՛ մարդոց վրայ տեսնուած ախտերը կըրնան փոխանցուիլ մսի միջոցաւ, եւ միսին ուտուելէն առաջ լաւ մը քննուելուն կարեւորութիւնը օր քան զօր աւելի կը հասկցուի։ Եթէ Տր. Էտլըրի օգտակար եւ իմաստաւոր ճառը իր շօշափած առողջապահական բազմաթիւ կէտերուն մէջ եղական եղող այս կէտին աւելի մղում տալ յաջողի, հասարակութիւնը ինքզինք երախտապարտ զգալու պատճառ պիտի ունենայ։

ԳՈՐԾ ՏԱԼՈՎ ՕԳՆԵԼՈՒ ՍՈՎՈՐՈՒԹԻՒՆ Ի ԳԱՂՂԻԱ

Գաղղիոյ մէջ գործ տալով աղքատաց օգնելու անհատներու ձեռքով եղած նորութիւն մը չէ։ Գրեթէ Գաղղիոյ պատմութեան սկիզբէն հետէ պետութիւնը այդ կերպով օգնած է մուրացիկներու։ Աղքատին ժողովը եւ Համաժողովը, «խորհելով թէ աշխատութիւնը միակ միջոցն է որով իմաստուն եւ լուսաւորեալ ազգեր աղքատներուն կրնան օգնել»՝ գաւառները ստակի մեծ գումարներ զրկեցին, փողոցները ցամաքեցնելու, գետինը հարթելու, ջրանցքներ փորելու եւ շատ ուրիշ այսօրինակ նպատակներու համար։ Կը կարծուէր թէ այսպիսի տնօրինութիւն մը դատարկապարտներու եւ մուրացիկներու վիճակը պիտի բարելոքէր, սակայն բոլորովին ապարդիւն եղաւ։ Աղքատաց իբրեւ նպաստ անոնց գործ տալու խորհուրդին ամենէն զօրաւոր փաստն այս է որ աղքատները աշխատիլ չեն սիրեր։ Անհատ բարեգործներ անոնց նոյն իսկ այս աշխատութիւն չսիրելը իբրեւ միջոց կը գործածեն խաբեբաները յերեւան հանելու համար, որպէս զի միայն ճշմարիտ կարօտեալներուն օգնեն։

Մ. Փասթոռ Ռոպէն 1880ին ի Պելլիլ, Փարիզի ամենէն բազմամարդ թաղին մէջ, հիմնեց Մէլլի Օգնութիւնը՝ կոչուած աղքատախնամ հաստատութիւնը։ Հոս, ինչպէս

նաեւ գրեթէ բոլոր գաղղիական հաստա-
տութեանց մէջ, կը դորձածուի աշխատու-
թեան տոմսակը: Տասը փարայէն մինչեւ
տասներկու դանկան արժող եւ կտրօնի
տետրակէ մը կտրուած տոմսակ մը նպաստող-
ներուն արտօնութիւն կու տայ աղքատ եւ
անգործ անձինք այս հաստատութիւնը զրկել,
որք հոս կը գտնեն «քաղցր ընդունելու-
թիւն», սրտագրաւ եւ սիրովիչ խօսքեր, կե-
րակուր, ապաստանարան, եւ գործանոց-
ներուն մէջ գործ, կամ թոյլտուութիւն
առաւօտները երթալ քաղաքին մէջ իրենց
արհեստով աշխատելու: Նպաստ ընդու-
նող անձանց մարմինն կոչուած փոքր
տրցակներ չինել կը տրուին: Ստակ չեն
վճարեր անոնց: սակայն անոնք այս աշխա-
տութեամբ իրենց օրական ապրուստը կը
հանեն, եւ եթէ ճարտար են անգործ օրե-
րու համար ստակ կրնան վար դնել: Ա-
նոնցմէ կը պահանջուի որ օրը յիսուս տըր-
ցակ չինեն, իրենց վայելած երկու ճաշին
եւ ընակութեան փոխարէն: Եթէ այս թիւէն
աւելի չինեն, ստակը իրենց գրպանը
կ'երթայ: Այն նպատակը զոր գործադրե-
լու համար Փասթուստիպէն տասներեք տա-
րի աշխատեցաւ, սա է որ գործաւորին գոր-
ծիքներ մատակարարուին եւ պարագաներն
այնպէս կարգադրուին որ գործաւորն ինքն
ըլլայ իր բարեբարը:

Մեծագումար նուէր մը Աղքատախնամ
Գործերու կեդրոնական Պաշտօնատուն ան-
ուամբ հաստատութիւնը կարող ըրաւ 1891ին
անգործներ ընդունելու համար չէնքեր կա-
ռուցանել: Կարօտեալները, որ Փարիզի ա-
մէն կողմերէն կու գան, եւ որ աղքատու-
թեամբ դառնացած են եւ ընդհանրապէս այն-
պիսի աշխատութիւններով կը զբաղէին որոց
վրայ ամենեւին ծանօթութիւն չունէին, վե-
րատեսուչներու ներքեւ տասն անձերէ բաղ-
կացած խումբերու կը բաժնուին, եւ հասարակ
կարասիներ կը չինեն, ինչպէս՝ սեղաններ,
հանդերձարաններ, ճաշասենեակի դարակ-
ներ, որ մայրաքաղաքին մեծ վաճառատուն-
ներուն մէջ աժան գնով կը ծախուին: Այս
անձերէն եօթանասուն հոգի կան, եւ ա-
նոնց հոն մնալու ժամանակամիջոցը քսան
օր է: Օրը երկու ֆրանք կ'առնեն, որուն
մէկ մասը առաւօտուն հնչուն դրամով կը
վճարուի ճաշի համար զոր հաստատութիւ-
նը կը մատակարարէ, նաեւ ընակութեան
տոմս մը, որ զանոնք կարող կ'ընէ եթէ
ուզեն տունէն դուրս ուրիշ տեղ մը վար-
ձել: Շաբաթը երկու օր անոնց հրաման
կը տրուի որ երթան եւ միայն զործ
փնտռեն, եւ այս բացակայութեան պատճա-
ռաւ անոնց թոշակէն մաս մը վար կը դըր-
ուի: Կեդրոնական Պաշտօնատունը կա-
նոնաւոր դիւան մը հաստատած է, որուն
միջոցաւ կը տեղեկանայ թէ ո՞ր վաճառա-
տունը մարդու պէտք ունի: Այս հաստա-
տութիւնները Փարիզու ամէն կողմերը կը
գտնուին, եւ անտարակոյս դժբաղդներուն
վիճակը բարւոքելու կը նպաստեն: Սակայն
փողոցի մուրացիկներուն վրայ անոնց
ազդեցութիւնը չէ այնչափ մեծ որչափ
«Ձեռնտուութեան Միութիւններ» կոչուած
նպաստի ընկերութեանցը, թէեւ այս վեր-
ջիներուն գործունէութեան շրջանակը
աւելի սեղմ է: Ասոնք մուրացիկներուն
շատ դժուար դրագում ըրած են կերակու-
րի տոմսակներու միջոցաւ, որ անխտիր
ամէն մուրացիկանի ողորմութիւն տրուելուն
վերջ տուած են: Վասն զի այս տոմսակ-
ները մուրացիկը կը պարտաւորեն տեղ մը

ներկայանալ ուր նա հարցաքննութեան
կ'ենթարկի որմէ ընդհանրապէս կ'ուզէ խոյս
տալ:

Փարիզի Քաղաքային Ժողովը հաստատած
է երկրագործական գաղթականութիւն մը
որուն նպատակն է երկրագործական որոշ
աշխատութիւններ ընել տալ այնպիսի գոր-
ծաւորներու որ աղքատութեան մէջ ինկած
են, կանոնաւոր լաւ գործերով անոնց բա-
րոյական եւ նիւթական վիճակները բար-
ւոքելէ ետեւ: Չեռք առնուած կրթիչ մի-
ջոցներն են, նախ, յանդիմանութիւն երկ-
րորդ, թոշակին մէկ մասը պարգեւի գու-
մարին յատկացնել, երրորդ, կիրակի օրը
ազարակը աշխատելու դատապարտել, չոր-
րորդ, արձակուամբ: Աշխատութիւնն է բար-
ւոքել տարիներով երեսի վրայ ձգուած
մաս մը հող, ցամաքեցնելով, մաքրելով
եւ ուրիշ զանազան եղանակներով: Գա-
ւառները մեծաւ մասամբ մասնակից եղած
են անհատական բարեգործութեան շարժ-
ման որուն արդիւնքն եղաւ «Ձեռնտուութե-
ան Միութիւններ»ու կազմութիւնը:

Աղքատաց գործ տալով անոնց օգնելու
գաղափարին Գաղղիացոց ըմբռնումը անոր
ինքնաբուր ծագումը կը յայտնէ: Բանի
մը քաղաքացիներ իրարմէ շատ հեռի գըտ-
նուող տեղերու մէջ եւ առանց հասարա-
կութեան կամ կառավարութեան զիմեղու եւ
յաճախ անբաւական գումարներով, հիմնեցին
հաստատութիւններ, նպատակ ունենալով
անգործներուն առժամանակեայ գործ տալ:
Իրենց գործառնութեանց մէջ օրէնքի չեն
հետեւիր: Երբ կառավարութիւնը արդէն
սկսուած գործը աւարտելով երկրին ամէն
կողմը հիմնէ մրցում, նախատեսութիւն յա-
ռաջ բերող եւ պատասխարան մատակարարող
հաստատութիւններ, մայրաքաղաքը ոչ եւս
իրեն պիտի քաշէ երկրին ժողովուրդէն այն-
քան բազմութիւն: անգործները, որ առաջ
մուրացիկ կ'ըլլան եւ յետոյ վտանգաւոր
ոճրագործներ, այն ատեն երկրագործու-
թեան պիտի տան նոր մղում, եւ պիտի
գործակցին աղգային խնայողութեան, եւ
հարկ պիտի չմիայ մաքսերը բարձրացնելու,
որ այնքան անտանելի են որքան անօգուտ:

ԱՆԳՂԻՈՅ ԵՐԵՍԻՓՈՒՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՐ

Անգղիոյ Երեսփոխանական Ժողովը աշ-
խարհի բոլոր օրէնսդրական մարմնոց մէջ
եղական է իր անդամոց ըստ բաւականին
տեղ չունենալուն համար: Ժողովը 670 ան-
դամ ունի, եւ ճիշդ 430 անդամ որոց միայն
306ը տախտակամածին վրայ են: Ատենա-
պետը անդամ կը բազմի ժամը երեքին (Բ.
Ե.) բաց ի չորեքշաբթի օրերէն եւ բաց ի
այն պարագայէն երբ ժողովը սահմանէ
«առաւօտեան նիստեր» որ ժամը երկուքին
կը սկսին: Կէսօրէն ետքը ժամը երեքը բա-
ւական ուշ է: ուրիշ օրէնսդրական ժողով-
ներու հետ բաղդատմամբ: սակայն գործի
մարդոց համար, փաստաբաններու եւ
նորասիրաց համար, որ խորհրդարանին
մէջ տակաւին մեծ թիւ մը կը կազմեն, այդ
շատ կանուխ է: Ուստի քիչ անգամ կը
պատահի որ այդ ժամուն քանի մը անդամ
աւելի ներկայ գտնուին: Այս բացակայու-
թեան ուրիշ մէկ պատճառն ալ թերեւս սա է
որ սրբազան պաշտօնի ժամանակ է այդ
Ժողովին իւրաքանչիւր նիստը կը սկսի ա-
ղօթքներու հանդիսաւոր ընթերցմամբ զոր
կը կատարէ ատենապետին քարոզիչը, այժմ
հոգակաւոր Կանոնիկոս Յարըր: Աղօթքին
ներկայ եղողները անմիջական եւ երկրա-

ւոր վարձք մը կ'ընդունին: Ատենապետին
աթոռին առջեւ գտնուած մեծ սեղանին
վրայ տուփ մը կայ որ կը պարունակէ «Ա-
ղօթքներ» բառը կրող քարտեր:

Աղօթքներուն ներկայ եղող անդամը իր
անունը կը գրէ այս քարտին վրայ, յետոյ
Ժողովին իւրաքանչիւր նստարանի ետեւը
գտնուող փոքր տուփին մէջ կը ձգէ զայն,
եւ այդ իրիկուն այդ նստարանը ուրիշ մարդ
չկրնար գրաւել: Ժամերով կրնայ աթոռին
վրայ չգտնուիլ, սակայն երբ որ հոն վերա-
դառնայ իր տրամադրութեան ներքեւ կ'ըլլայ
այն, եւ կրնայ հանել իր բացակայութեան
միջոցին հոն նստողը: Ժողովին մէջ միայն
երկու կարգ անձինք կան որոց աթոռները
որոշուած են: Ատենապետին աջակողմեան
նստարաններուն առջեւի նստարանը կը
կոչուի Գանձապետի նստարան, եւ ասոր
վրայ միշտ կը նստին օրուան վարչութեան
անդամները: Ճիշդ ասոր դէմ գտնուող նստա-
րանը կը կոչուի Հակառակ Կուսակցու-
թեան Առջեւի նստարան, եւ ասոր վրայ ալ
միշտ կը նստին նախկին վարչութեան անդա-
մները: Երբեմն վարչութեան մը մէկ նա-
խարարը կը հրաժարի: յայնժամ նա պարտի
անկիւնի նստարան մը գրաւել (սովորաբար
գանձապետի նստարանին անմիջապէս ետեւը
գտնուող երկրորդ նստարանը):

Աղօթքներուն սկսուելէն անմիջապէս առաջ
տեղի կ'ունենայ թափօր մը զոր կ'առաջ-
նորդէ ատենապետը իր աթոռը բազմելու
գացած ժամանակ: Հին արարողութիւննե-
րէն մնացած են քանի մը բաներ որ այս
թափօրը եղական եւ հետաքրքրաշարժ տե-
սարան մը կ'ընեն: Աւելի վսեմ երեւոյթ
կ'առնէ այն վսեմ զի ոստիկանները եւ այլ
հետեւորդները ատենապետին իր տունը ե-
րեսփոխանաց Ժողովէն բաժնող նրբանցքէն
անցած պահուն կը պոռան «Ատենապետը,
ատենապետը» աղաղակ մը որ որչափ յաճախ
լսուի, դարձեալ տարօրինակ եւ անբացատրելի
ազդեցութիւն մը կ'ընէ լսողին վրայ: Երբ ա-
տենապետը սրահը կը հասնի, Ժողովին վե-
րաբերող ոստիկանաց խմբին պետը կը կրկնէ
«Ատենապետը» աղաղակը, անոր աւելցնե-
լով «օտարականներ, գլխարկնիդ հանցեք»
եւ սրահը, որչափ որ աղմկալից եւ վրդով-
եալ ըլլայ, մասնաւոր պատկառող լռու-
թիւն մը կը պահէ երբ այս չքեղ եւ նկարա-
գեղ թափօրը կ'անցնի: Երբ ատենապետը
Ժողովասրահը կը մտնէ բոլոր անդամները
ոտքի վրայ կ'ելլեն: Ատենապետը յառաջ
քալած ատենը երկու երեք անգամ խոնար-
հութիւն կ'ընէ, եւ Ժողովին զիւղացի ան-
դամներէն եւ ազնուականներէն մէկ քանին
խոնարհութիւն կ'ընեն ի պատասխանի: Ե-
րեսփոխանաց Ժողովը այցելողին աչքին
զարնող առաջին բանը սա է որ այդ Ժո-
ղովը իր անդամներուն թոյլ կու տայ նիս-
տին ատենը իրենց գլխարկները գլուխին
կրել: Այս սովորութիւնը եւս աշխարհի
օրէնսդրական մարմնոց մէջ եղական կ'ընէ
Ժողովս: Արդարեւ գլխաբաց նստիլն է
բացառութիւնը: Մ. Կլատթոն երբեք
գլխարկով չնստիր: Սակայն եւ այնպէս
անդամ մը միայն երբ իր աթոռին վրայ է
կրնայ կրել գլխարկը: Եթէ ելլէ խօսիլ,
անշուշտ գլխաբեր հանելու է:

ՅԵՐԵՍԻՓՈՒՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՐ

ՅԵՐԵՍԻՓՈՒՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՐ
(Շաբ. «Ա. Ե. Բ. Ե. Բ.»-ի 9 թիւէն)
Հաւատացեալ հոգին գիտէ որ ատենով
ինքն ալ անոնցմէ մէկն էր, ամէն բանակ-

Թեանց, Մեր հովիւն է Վեր. Յարութիւն ձինիւնան, ինք Տէրոջը այգւոյն հաւատա-
րիմ մշակն եղած է 30 տարիներէ հետէ, իւր դաստիարակութիւնն առած է Մարա-
շու Աստուածաբանական ձեմարանին մէջ, երկար տարիներ Մարաշու, Այնթապու եւ
Կեսարիոյ կողմեր պաշտօն վարած է: Ատեն
մը Ձմիւռնիոյ եկեղեցւոյն երիցութեան
պաշտօն վարած է. բաւական տարիներ
Ձմիւռնիոյ այգում Ամերիկեան Բարձր.
Վարժարանին տնօրէն եղած է եւ իւր օրով
դպրոցն ծաղկեալ վիճակ մը ունեցած է:
Այդ դպրոց իւր գոյութիւն մասամբ նմա
կը պարտի. Հուսկ ուրեմն Նախախնամու-
թեան առաջնորդութեամբ հոս եկած է եւ
6-7 տարիներէ ի վեր կ'աշխատի անձանձիր
ժողովրդեան հոգեւոր զարգացման համար:
Մեր երիտասարդը զգացած են ժամանակին,
ուսման եւ դաստիարակութեան յարգը եւ
ձմեռնային այս երկար գիշերներ օգտակար
խօսակցութեամբ կ'անցնեն, Վեր. Յարութիւն
ձինիւնանի եւ իւր ընտանեաց թե-
ւադրութեամբ հայ երիտասարդը եւ պա-
տանիք ղինեհատական ընկերութիւն մը
ի գոյութիւն բերած են եւ կ'աշխատին ա-
մենայն զօրութեամբ խմելու վատ եւ դազիր
ուսակութեան ժանկերէն ազատել նոր
սերունդը: Ուրախալի է յոյժ տեսնել այն-
պիսի անդամներ որք, թէպէտեւ Բագոսի
խնկարկուց չըջանակին մէջ կը գտնուին,
կ'աշխատին ողի ի բռին ազատել բարոյա-
կան թշուառներ: Ամիսն անգամ մը ընդ-
հանուր ժողով մը ի նիստ կը գումարուի
եւ կը խորհին ընկերութեան այդ սուրբ
նպատակին ծաւալման միջոցներուն վրայ:
Մենք ունէինք 3 տարի առաջ ծաղկեալ
երկսեռ վարժարան մը, որ իւր գոյութեամբ
աղբին օգտակար եղած էր: Այժմ դժբաղ-
դաբար իւր նախկին փայլն կորուսած է:
Կը յուսանք, եթէ աշխատուի, իւր նախկին
փայլն կը վերստանայ:

Մի քանի խոնարհ թելադրութիւններ առ
եկեղեցիս: Յաճախակի լսած եմ ի բազմաց
թէ եկեղեցիք չեն զարգանար եւ թէ սորա
պատճառ կըրեականք են: Մասամբ մը այդ-
պէս է. հովիւք մեծապէս պատասխանատու
են եկեղեցեաց, բայց մեծապէս կը սխալինք
եթէ բոլոր գործն նոցա վրայ թողունք:
Աշխատութիւնն երկուստեք լինելու է: Ե-
կեղեցին նման է մեքենայի մը, որու շոգին
կըրն եւ բուն մեքենայն ժողովուրդն է:
Լոկ շոգին, որչափ ալ զօրաւոր լինի, չէ
կարող շարժել զմեքենայն, եթէ սա չէ կազմ
եւ պատրաստ: Եւ, բարեկամք, մերովսանն
չխնայենք ջանք, աշխատանք եւ ի հարկին
դրամ եկեղեցւոյ համար. այն ատեն այդ
բարոյական մեքենայն, եկեղեցին, ինքնին
պիտի ընթանայ եւ զարգանայ: Յաջողու-
թիւն կը մաղթեմ տեղւոյս հովիւին, երի-
տասարդաց եւ պատանեաց: Իցիւ թէ բո-
լոր հայ պատանիք նոցա օրինակին հետե-
ւէին եւ լուսով ողողէին զաշխարհ:

Էօտէմիշ
Փետր. 15/27, 1894

ԱՐԴԻՒՆԱԼԻՑ ԿԵԱՆՔԻՆ ՎԵՐՋԱԼՈՅՈՒ
Խարբերէ հասած այս խորագրով նամակէ մը կը
քաղենք հետագայն:

Կը մտնենք սենեակ մը ճոխապէս զար-
դարուած ու կահաւորուած, ուր թիկնա-
թոռի մը մէջ ինկած, թիկունքն ու գլուխն
ուղղաձիգ կ'պած յենարանին, ալեւոր նա-
խադան (Մր. Հուրլըր) պառկած է յաւետ
քան բազմած: Կը բանայ խորաբիր կապոյտ
զոյգ մ'աչեքն, թաւ ու պոստած յօնքերու

տակէն, ուր որոշ կը տեսնուի սուր իմա-
ցականութեան յետաձգեց լոյսն եւ մեծ կամ-
քի մը խոնջած ոյժն, եւ ուսկից երեւմն
հեռատես եւ սրատես հայեացքներ ելած են
նպատակի ուղին հարթելու: Ինչպէս բա-
րեւի կը վերցնէ ձեռքերն տատանուն եւ
ողորմելի դորս կը համբուրեմք եւ ահա, հա-
կառակ շրթանց կափկափման, կը խօսի մեզ
սապէս. «Ուրախ եմ որ զձեզ կը տեսնեմ:
Դուք Բրիտանոսի ծառայներ ըլլալու կը պատ-
րաստուիք քանզի գոլէճին նպատակը այս է:
Ձեզմէ ոմանք վարժապետ, ոմանք քարոզիչ,
ոմանք բժիշկ եւ ոմանք վաճառական պի-
տի ըլլան: Այս ամեն գործոց մէջ ձեր աղ-
գեցութիւնը ձգելու էք ձեր շուրջը գտ-
նուողներուն վրայ: Մէկ բարի խօսք մը
բաւական է մարդ մը կորստենէ ազատե-
լու: Չանք ըրէք: Ուրախութեամբ կը լսեմ
թէ այս տարի գոլէճին մէջ աւելի քրիստո-
նէական արթնութիւն կայ. անշուշտ այս
ձեր աղգեցութեամբն է: Բրիտանոսի եղէք
դպրոցին մէջ, տան մէջ եւ ուր ալ որ եր-
թաք, Վերջապէս ապրեցէք յօգուտ մարդ-
կութեան եւ ի փառս Աստուծոյ: Ձեզի հա-
մար միշտ կ'աղօթեմ, մանաւանդ գիշերնե-
րը որ երբեք չեմ կրնար քնանալ: Աղօթե-
ցէք եւ աշխատեցէք որ երբ նոր նախագա-
հը Մր. Պարթըն գայ, գոհ ըլլայ գոլէճի
վիճակէն եւ ուրախանայ: Թէեւ կ'ուզէի
աւելի տեսութիւն ընել ձեզ հետ, բայց
տկար ըլլալով չեմ կրնար: Միայն կ'ըսեմ
ճշմարիտ ծառայներ եղէք Աստուծոյ: Տէրը
հետեւինդ ըլլայ»:

Կրկին անգամ ձեռքը համբուրելէ վերջ
անմոռանալի տպաւորութեամբ բաժնուե-
ցանք ուրիշ մի սենեակ, ուր իւր աղջիկն
Միս. Էմիլի կը պատմէր թէ երբեք հան-
դեսութիւն չունի. գիշերները կը չըն
սենեկաց մէջ գոլէճին համար աղօթելով.
չկրնար քնանալ. կ'ուզէ գործել բայց չեն
թողուր.....

ԱՌ ՇԱՄԱՅՆ ԱՒԵՏ. ԵԿԵԼԵՑԻՍ ԲՈՒՐՔԻՈՅ

Միւրիկ եղբարք ի Բրիտանոս,

Քանի մը չարաթ առաջ խնդրեցինք մեր
եկեղեցիներէն Աւետիքի միջոցաւ որ Բըր-
գաստանի գործոյն օգնեն: Ըսինք թէ հար-
կադրեալ էինք քանի մը չէնքեր կառուցա-
նել, որով հարկւր յիսուն լիրայի չափ ար-
տասովոր ծախք մը ունեցանք: Ըսինք նա-
եւ թէ ընդհանուր գանձուն վիճակն ալ
բարւոք կացութեան մէջ չէր: Ուստի պար-
տին մեր Թուրքիոյ Աւետ. Եկեղեցիք մըտ-
քերնին բերել իրենց գործը եւ սովորակա-
նէն քիչ մը աւելի հանգանակել:

Բայց որովհետեւ մեր խնդրանաց պա-
տասխան չընդունեցինք, հարկադրեալ ենք
մասնաւոր նպատակաւ դիմել ձեզ որ, եթէ
հնար է, հաճիք մեր դրամական անձուկ
վիճակին օգնութեան հասնիլ: Գործը տե-
ղական չէ, ընդհանուր է, մեր ամենունն
է, եւ ամէնքս մէկտեղ պարտինք ընել որ
ինչ գործոյն յառաջացման կը նպաստէ: Գի-
տենք թէ ուրիշ այլ եւ այլ կողմերէ ձեռքեր
երկնցուած են ձեզ ողորմութիւն հայցելու,
եւ մեր եկեղեցիք սակաւաթիւ, սակաւան-
դամ եւ մեծաւ մասամբ չքաւոր են, բայց
ինչ ընենք: Սկսուած գործերը ձգենք կամ
փոխանակ ընդարձակելու սահմանափակէնք:
Մեր Բրգաստանի պաշտօնեայք հանրագրիւր
ղրկելով մեզ կը խնդրեն որ չորս նոր յու-
սակից տեղերու ալ մէջ գործ սկսինք, բայց
երբ արդէն ձեռքերնիս եղած գործոց հա-
մար հարկ եղած ստակը չենք կրնար հա-
ւաքել, ինչպէս համարձակինք զայնս ըն-
դարձակել. սակայն կը վայլէ ալ սեղմել,
ամփոփել: Մեզ կը թուի թէ իմաստութիւն
չէ այդ եւ մեծ պատասխանատուութեան
կ'ենթարկուինք եթէ այդպէս ընենք:

Ունինք գործ հետեւեալ հինգ տեղերու
մէջ որք են Յարգին, Ռէտլան, Հալտա,
Թըլ եւ Բիսէ: Առաջնոյն մէջ ունինք ե-
րէց մը, վարժապետ մը ու վարժուհի մը

եւ քանի մը չափահաս աշակերտ, որք կը
պատրաստուին տեղական գործոյն: Երէցը
տեղւոյն հովուական պաշտօնէն ի դատ դաս
կու տայ այդ աշակերտաց եւ միւս չորս տե-
ղերն եւս կ'այցնել երեւմեակի իր պաշտօնին
բերամար: Երկրորդին եւ երրորդին մէջ
կան մէյմէկ քարոզիչ եւ վարժապետ երկուե-
դպրոցի: Բարոզիչը նաեւ կը թարգմանեն
ղերս կտակարանն ի Բրգերէն: Վերջին եր-
կուքն ունին մէյմէկ քարոզիչ, որ վարժա-
պետական գործ ալ կը տեսնեն: Ասկէց
կրնայ հասկցուիլ թէ շատ գործի համար
հնար եղածին չափ քիչ մարդ կը գործա-
ծենք, որպէս զի ծախքը քիչ ըլլայ: Արդէն
յիշեցինք թէ նոր տեղերու մէջ գործ բանա-
լու հարկը կը տեսնուի, ըսել է թէ գործ
կայ, գործող եւս ունինք, միայն միջոցը
կը պակսի, զոր եկեղեցեաց կ'իյնայ հայ-
թայթել: Սիրելի եղբարք, կը խնդրենք որ
ձեր լուծանքը չխնայէք այս օրհնեալ գործն
յառաջ տանելու չափ, գոնէ միայն այս տա-
րի սովորականէն սակաւ ինչ աւելի, որ
կարող լինինք անցեալ տարուան վաթսու
լիրայի բացը գոցելով տարին վերջացնելու:
Արդեօք ինչպէս կ'ըլլայ որ ձեր միսիոնա-
րական ժողովոյ մէջ հաւաքուած ստակը
Բրգաստանի գործոյն յատկացնելու սովոր-
ութիւնը որդեգրէք ամէնքդ նման մեզ
զաշտի եկեղեցեաց ոմանց: «Տուէք, ու
պիտի տրուի ձեզի»:

Խարբերդ Ի դիմաց Գործ. Ժողովոյ
Փետր. 3, 1894

ԱՁԴԵՐ

[Կը շեղինք մեր առեւտրական ծանուցումներ հրա-
տարուելու կանոնէն եւ կ'ընդունենք հետագայն ա-
յլուով թէ մեր բաժանորդներէն շատեր որ քա-
րեկամ են կոտորեալ խղճարց պիտի ուրախանեն
լսելով անոնց նոր ձեռնարկը:]

Տէր.

Պատիւ ունինք ծանուցանել թէ օսմ.
կայսրութեան եւ Միացեալ Նահանգաց մի-
ջեւ առեւտրական գործառնութեանց ըն-
դարձակումը քաջալերած է զմեզ Յանձնա-
կատար Վաճառականի Տուն մը հաստատել
ի Նիւ Եորք: Մեր ուշադրութիւնը զխա-
ւորապէս պիտի նուիրուի չափաւոր պա-
մաններով ծախելու եւ գնելու ամէն տե-
սակ ապրանք եւ արտադրութիւն որ կը
ղրկուի կամ կ'ապսպրուի մեր Նիւ Եորքի
եւ Կ. պոլսոյ տանց ձեռամբ: Այն փոքա-
նութիւնը զոր ստացած ենք իբրեւ յանձ-
նակատար վաճառականք ի Կ. պոլսի եւ
գործառնութիւնը զորս ուրեք տարիէ ի վեր
կ'ընենք իբրեւ ներածող վաճառականք յԱ-
մերիկա՝ այնքան կատարելապէս ծանօթա-
ցուցած են զմեզ երկու երկրաց առեւտրա-
կան կացութեանց, որ կը յուսանք թէ պի-
տի կրնանք ըստ ամենայնի գոհացնել մեզ
զիմող ամէն յաճախորդ: Մեր գլխաւոր
նպատակն է զարգացնել երկու երկրաց
միջեւ եղած առեւտրութիւնը, զիւրացնելով օսմ.
կայսրութեան բոլոր արտադրութիւններուն
վաճառումը Միացեալ Նահանգաց մէջ. ուս-
տի ամենայն հաճութեամբ ամէն տեղեկու-
թիւն պիտի հաղորդուի բոլոր անոնց որք
անձամբ կամ գրութեամբ կը դիմեն այս
նպատակաւ մեր Նիւ Եորքի կամ Կ. պոլ-
սոյ տուններուն:

Լիպըրթի փողոց 47-49
Նիւ Եորք

ԿՈՍՏԻԿԵԱՆ ԵՂԱՐՔ

Աւետարանական քերց եռամսեայ աղօ-
թից ժողովը տեղի պիտի ունենայ յառաջի-
կայ չորեքշաբթի օր, մարտ 2/14, Պայպը
Հաուսի մատրան մէջ ի ժամ 8 ըստ Թուր-
քաց: Աղօթքի նիւթն է, «Կենաց Եւսեփ-
էն հաճեալութեամբ կ'ըլլէ» Ա. Պետ. Բ. 19-24:

Կը խնդրուի բոլոր քուրբէն որ ջանան
ներկայ գտնուիլ սոյն հոգեւոր պաշտաման:

Կ. պոլսոյ Երիտ. Բրիտ. Ընկերակցու-
թեան աղօթքի ժողովը տեղի պիտի ունենայ
վաղը, ժամը 8 1/2 ըստ Թուրքաց, Պայպը
Հաուսի մատրան մէջ: Աղօթքի նիւթն է,
«Ալէլ իա» ու «Եւսեփ» քերց, քան թէ «Եւսեփ»
չափաւոր է ժող. Ե. 3:

ՀԱՆԴԵՍ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Փետր. 26 ըստ Յուլ. և Լուսն. 10 ըստ Լատ. 1894

ՄՐ. ԿԼԱՍՍԹԵՆԻ ՀՐԱԺԱՐԱԿԱՆԸ

Անցեալ ուրբաթ օր Մր. Կլասսթեն հրա-
ժարեցաւ իր Նախարարապետի պաշտօնէն,
եւ թաղուհին ընդունեց անոր հրաժարա-
կանը եւ Լորտ Ռոզպէրիի յանձնեց նոր
դահլիճ կազմելու պաշտօնը: Երկու շաբաթ
առաջ Փէլ Մէլ Կալէն մեծ յուզում մը յա-
րոյց ծանուցանելով թէ մօտալուտ էր Մր.
Կլասսթենի հրաժարումը: Այս ծանուցումը
առիթ տուաւ Մր. Կլասսթենի հրաժարա-
կէլ խնամով պատրաստուած յայտարարու-
թիւն մը որով, թէպէտ հերքուեցաւ թէ
ինք հրաժարած էր, զեկուցուեցաւ թէ
կային պատճառներ որ ընդ հուպ այդպիսի
քայլ մը առնելու կրնային զիստ առաջնորդել:
Չորեքշաբթի օր Մր. Կլասսթեն զնաց Պը-
քնկէմի պալատը, ուր գրեթէ ժամ մը տե-
սակցեցաւ Թաղուհւոյն հետ: Եւ այս դօրա-
ցուց անոր մօտալուտ հրաժարման հաւա-
նականութիւնը: Սակայն իր դիտաւորու-
թեանց վրայ որոշ բան մը ծանօթ չէր մին-
չեւ ուրբաթ օր: Հինգշաբթի իրիկուն, կէս
գիշերուան մօտ, Երեւոյ. Ժողովին մէջ բա-
նաստութիւն մը ըրաւ յորում ի տես բե-
րաւ մեծ կորով, ծուցուց թէ Թաղային
Խորհրդոց Ծրագրին այն փոփոխութիւն-
ները զորս ըրաւ Լորտերու Ժողովը՝ պարտ
է ընդունիլ, որպէս զի երկար եւ աշխատա-
լից նստաշրջանի մը միակ պտուղը չկոր-
սուի: Սակայն ըսաւ թէ խնդիրը թէ Լոր-
տերու Ժողովին որչափ ներքի է ոչ միայն
բարեփոխել այլ եւ գրեթէ ոչնչացնել Ժո-
ղովընքն ընտրուած Ժողովի մը գործը՝ այն-
պիսի խնդիր է որոյ վրայ օր մը Ժողովուրդն
հրաւիրուելու է իր վճիռն արձակել եւ
վերջ տալ երկու Ժողովոց յաճախա-
ղէպ կոխներուն: Ծերունի քաղաքագէտը
խօսեցաւ մեծ կորովով, բայց նաեւ այն քաղա-
քավարութեամբ եւ քաղցրութեամբ որ իր
ատենախօսութեանց յատկանիշն են խոր-
հրդարանական փիճաքանութեանց մէջ:
Ընդդիմադիր կուսակցութեան պետ Մր.
Պալֆուր ըսաւ թէ Մր. Կլասսթենի բանա-
խօսութիւնը պատերազմի յայտարարութիւն
է Սահմանադրութեան դէմ: Լորտերու
կողմէ առաջարկեալ փոփոխումներն ըն-
դունուեցան եւ ապա բարեփոխեալ ծրա-
գիրը քուէարկուեցաւ 37 ղէմ 273 քուէով:

Այս պիտի ըլլայ հաւանականապէս վեր-
ջին ատենախօսութիւնը զոր Մր. Կլասսթեն
ըրաւ իբրեւ դահլիճ անդամ: Խորհրդարան
մտաւ նա 1832ին եւ գրեթէ անմիջապէս
նշանաւոր եղաւ: 62 տարի է ի վեր եղած է
իւ հայրենեաց քաղաքական վարիչներէն
մին, եւ միայն ծերունիք կը յիշեն ժամա-
նակ մը երբ անոր անունն ընտանի չէր
անգղիական ամէն ընտանիքի մէջ: Չորս
անգամ եղած է նախարարապետ Մեծին
Բրիտանիոյ, պաշտօն՝ զոր վարած է ընդ ա-
մենայն 12 տարի եւ 133 օր: Ի բաց առեալ
Լիվըրփուլի կոմսը, որ 1827ին փակեց նա-
խարարապետական գրեթէ 13ամեայ պաշտօ-
նավարութեան շրջան մը, ուրիշ ոչ մէկ
քաղաքագէտ այս դարուն մէջ վարած է
այս պաշտօնը այսքան երկար ժամանակ:
Մր. Կլասսթենի պաշտօնավարութեան վեր-
ջին շրջանն սկսաւ օգոստ. 18, 1892ին եւ
կորովը զոր ի տես բերաւ իւր ծերութեան
մէջ զարմանալի է: Թերեւս արդի ժամա-
նակաց մէջ չկայ ուրիշ մը որ իր 83րդ

տարւոյն մէջ կարող ըլլայ տանիլ այսքան
ծանր պատասխանատուութիւններ եւ այս-
քան աշխուժիւ ընել այսքան երկար եւ պերճ
բանախօսութիւններ: Իր հակառակորդներն
անգամ իրենց սքանչացումը կը յայտնեն
հրապարակաւ: Մը. Կալէն, «Եթէ Մր.
Կլասսթենի ընդդիմադիրներէն որ եւ իցէ
ոք կարենայ անտարբերութեամբ դիտել ա-
նոր հրաժարումը, այդ պիտի ըլլայ կու-
սակցական զգացման վատ արդեանց ող-
բալի օրինակ մը»: Խստիւ պախարակելով
հանդերձ անոր իտլանտական աշխարհալա-
րութիւնը, կը գովէ անոր շարժառիթները:
Կ'ըսէ. «Մեծին Բրիտանիոյ եւ Իտլանտայի
յարաբերութիւնները տեւական խաղաղու-
թեան եւ բարեկամութեան կոռուանի մը
վրայ հաստատելու խորին բաղձանքով եւեթ
հաւանեցաւ նա մնալ ասպարէզին մէջ քա-
ղաքական կռուոյն մեծագոյն սաստկու-
թեան ժամանակ: Այս գաղափարականին
համար նա վեց երկար տարիներ քաջաւոր-
տութեամբ եւ ճարտարութեամբ իր դերը
կատարեց իբրեւ պետ Ընդդիմադիր կուսակ-
ցութեան, եւ երկու յոյժ առաւել դժուար
տարիներ ալ իբրեւ վարչապետ: Առաջին
շրջանին մէջ զատուեցաւ պատուական բարե-
կամեցէ, երկրորդին մէջ հեռացաւ այնպիսի
սկզբունքներէ զորս երբեմն կը յարգէր մե-
ծապէս եւ զորս հիմա իսկ չկրնար որոշակի
դատապարտել: Թէպէտ պաշտօնապէս չգե-
կուցուի, բայց կը հասկցուի թէ Մր. Կլա-
սթենի աշաց տկարութիւնն է իր հրա-
ժարման պատճառը: Կ'ըսուի թէ նա կը
նեղուի լուսնէ (կէ. քէ. քէ. քէ.), որոյ համար
չատ ժամանակ չանցած պիտի հարկադրի
ենթարկիլ փափուկ գործողութեան մը եւ
իրը վեց շաբաթ փակուած մնալ մութ սեն-
եակի մը մէջ: Հրաժարած չէ Խորհրդարա-
նի անդամակցութենէն իբրեւ երեսփոխան,
եւ Էտիսպուրկի թերթ մը կ'ըսէ թէ պիտի
չհրաժարի:

Նոր նախարարապետ Լորտ Ռոզպէրի 47
տարեկան է, եւ անտարակոյս Մր. Կլա-
սթենի յաջորդ ըլլալու յարմարագոյն անձն
է Ազատական կուսակցութեան մէջ: Ար-
տաքին գործոց նախարարի պաշտօն կը վա-
րէր Մր. Կլասսթենի թէ՛ այս վերջին եւ թէ՛
նախորդ դահլիճին մէջ, եւ հիմա ամենուն
հաւանութեան արժանացած է իր բարձր
պաշտօնին պարտականութիւնները արդիւ-
նաւորութեամբ եւ իմաստութեամբ ի գործ
դնելուն համար: Կ'ըսուի թէ դժկամակու-
թեամբ ընդունած է նախարարապետական
պաշտօնը, նախապատիւ համարելով Ար-
տաքին գործոց նախարարի պաշտօնը, որ
հիմա կը յանձնուի Լորտ Քիմպլըրիի: Խոր-
հրդարանի նստաշրջանը փակուեցաւ շա-
բաթ օր: Արմատական Մր. Լապուչէն եւ
իր կուսակիցներէն ոմանք բողոքեցին Լորտ
Ռոզպէրիի նախարարապետ ընտրուելուն
դէմ, ոչ վասն զի կ'առարկեն անոր անձ-
նականութեան դէմ, այլ վասն զի կ'ըսեն
թէ Նախարարապետը պարտի վերաբերիլ
Երեւոյ. Ժողովին եւ ոչ Լորտերու Ժողո-
վին:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անգղիացիք ձախորդութիւն մը ունեցան
արեւմտեան Ափրիկէի մէջ, ուր բրիտանա-
կան ստացուածոց մէջ աւարառութիւն ընող
Մանտինկո ցեղը պատժելու համար զրկուած
արշաւախուժմը մը, երկու բնիկ գիւղեր
կործանելով վերադառնալէ ետքը, յանկարծ

յարձակում կրեց Մանտինկոներու բազմու-
թենէ մը եւ ստիպուեցաւ ետ քաշուիլ
Թնդանթ մը եւ բաւական քանակութեամբ
զէնք թողլով թշնամոյն ձեռքը: Անգղիացիք
ունեցած են 13 սպանեալ եւ 32 վի-
րաւորեալ: Հետեւեալ օր Մանտինկոները
դարձեալ յարձակեցան, բայց յետո մղուե-
ցան: Սիէրրա Լիոնէէ նոր զօրքեր զրկուած
են որք խիստ պատիժ մը պիտի տան Ման-
տինկոներուն, եթէ չփախչին ֆրանսական
ստացուածոց սահմանէն անցնելով:

—Պայթում մը տեղի ունեցեր է անգլա-
հանքի մը մէջ ի Շանթունկ, Չինաստան.
եւ 430 անձինք կորսուեր են:

Ռուսիոյ Տոն գաւառին Արեւստարտովսք
քաղաքին երկաթի ձուլարանին մէջ կաթսայ
մը պայթեր է եւ 23 գործաւորներ սպան-
նուեր եւ 10 ուրիշներ ծանրապէս վիրա-
ւորուեր են:

Դեղին տենդին սաստկանալուն եւ ու-
տելեաց պակասութեան պատճառաւ պա-
տերազմական բոլոր օտար նաւերը մեկնե-
ր են Ռիօ Եանէյրոյի նաւահանգիստէն:

—Վիէննական հեռագիր մը կ'ըսէ. Երկու
կառավարութիւնք ալ կը փափաքին որ
Ռուսիոյ եւ Աւստրիա-Հունգարիոյ դաշ-
նագիրն սկսի գործադրուիլ, եթէ հնար է,
ռուսեագերման դաշնագրին հետ մի եւ նոյն
ժամանակ, եւ բանակցութիւնները փու-
թացնելու համար Ռուսիա ի մօտոյ պատ-
ուիրակներ պիտի զրկէ ի Վիէննա, Թերեւս
նոյն պատուիրակները, որք նոր վերջացու-
ցին իրենց աշխատութիւններն ի Պերլին:
Աւստրիա-Հունգարիոյ հետ դաշնագիր մը
կնքելու համար Ռուսիոյ ցուցած եռանդը
քաղաքական բաւական կարեւորութիւն
ունի գերմանական դաշնագրին նման, որ
իրաւամբ ցուցուեցաւ իբրեւ արդիւնք Զարին
բաղձանաց: Երկու դաշնագրիներն ալ տասն
տարւոյ համար պիտի կնքուին:

Ռայխսթակը քանի մը օր առեւտրական
դաշնագրին վրայ վիճաբանելէ ետքը յանձ-
նեց զայն 28 անձերէ բաղկացեալ յանձնա-
ժողովի մը, որ մինչեւ անցեալ շաբթուան
վերջը քննեց եւ ընդունեց դաշնագրին ա-
ռաջին տառերէն յօդուածները: Տարա-
կոյս չկայ թէ յանձնաժողովը պիտի պատ-
րաստէ նպաստաւոր տեղեկագիր մը, եւ
կը գուշակուի թէ Ռայխսթակն ապա պի-
տի վաւերացնէ դաշնագիրը առ նուազն 38
քուէի առաւելութեամբ:

Այս երկու դաշնագրիներուն արդիւնք
այն պիտի ըլլայ որ ալ աւելի պիտի բար-
ւաճին Ռուսիոյ իր երկու դրացի պետու-
թեանց հետ ունեցած յարաբերութիւնները
որք արդէն ժամանակէ մը ի վեր սկսած են
աւելի բարեկամական ըլլալ:

—Նիւ Եորքի օրէնսդրական վարչութիւ-
նը կազմող երկու Ժողովները քուէարկած են
որոշմնագիր մը որով կ'արտօնուի յառաջիկայ
նոյեմբերի մէջ Ժողովրդային քուէարկու-
թեան ենթարկել Նիւ Եորք եւ Պրուքլին
իրարու դրացի քաղաքները քաղաքային
մէկ վարչութեան տակ միացնելու խնդիրը:
Այս միութեամբ յառաջ պիտի դայ քաղաք
մը որ յետ Լոնտոնի պիտի ըլլայ աշխարհի
երկրորդ մեծագոյն քաղաքը:

—Երբ Աւստրիոյ կայսրը Իտալիոյ հիւսի-
սակողմէն անցաւ, սիրալիւ հեռագիրներ
փոխանակուեցան Նորին Վեհափառութեան
եւ Ումպէրթօ Թադաւորին միջեւ, եւ
կ'ըսուի թէ կայսեր վերադարձին երկու
վեհապետները տեսակցութիւն մը պիտի
ունենան ի Մոնցա: Կայսեր ի Մանթոն

ժամանակէն քիչ ետքը հետագայ հեռագիրները փոխանակուեցան Նորին Վեհափառութեան եւ նախագահ Քառնոյի միջեւ: «Փարիզ, Մարտ 1: Ձեր ի Յրանս ժամանման առթիւ պատիւ ունիմ ի բոլոր սրտէ բարի գալուստ մաղթել Ձեր Վեհափառութեան: Այս առթիւ դարձեալ կ'արտայայտեմ անկեղծ բարեկամութեան զգացումները զորս կը տածեմ առ Ձեր Վեհափառութիւն: (Ստորագրութիւն) Քառնո:» — «Մանթոն, Մարտ 1: Կը փութամ շնորհակալութիւնս յայտնել ձեզ բարի գալուստան հեռագիրն համար եւ այն բարեկամական զգացմանց համար զորս կը յայտնէ այն: Տարակոյս չունիմ թէ յոյժ մեծ հաճոյք պիտի վայելի ի Մանթոն մնալով: Կը ինչդեմ, Մ. Նախագահ, ընդունեցէ՛ք յարգանացս եւ անկեղծ բարեկամութեան զգացմանցս հաւաստիքը: (Ստորագրութիւն) Յրանց Եօզէֆ:» Նոյն օր Կայսրը այցելութիւն տուաւ Էօֆէնի կայսրուհւոյն իր զոհակին մէջ որ մօտ է Մանթոնի:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ճափոնի Միջատոյին հօրեղբորորդի Քոմացու իշխան հասաւ մայրաքաղաքս եւ այցելեց Կ. պոլսոյ նշանաւոր վայրերը: Երեքշաբթի օր պատիւ ունեցաւ հրաւիրուիլ կայսերական պալատան մէջ հացկերոյթի մը ուր ներկայ էին Մեծ Եպարքոսը, Արտաքին գործոց նախարարը, նաեւ հելլենական, ամերիկեան եւ հոլանտական դեսպանները:

— Կայս. անձնական դանձուն նախարար Վսեմ Փուրթուղալ Միքայէլ էֆ. Լեւոնի ոսկի չքաղբամ ընդունեց:

— Կ'երեւի թէ Արուեստահանդիսի կառուցանելի շէնքերուն գածէ օրինակը, որ Վեհ. Սուլթանին մատուցուեցաւ Ն. Վեհափառութեան ծննդեան տարեդարձին օրը, արուեստագիտական գեղեցիկ գործ էր: Տարանքօ անուն իտալացի ճարտարապետ մը շինած էր դայն: Ժամանակին հասցնելու համար, գործը որ շէնքերուն ճշգրիտ նմանութիւնն է 3 հազարորդամեթր առ մէջ մի մեթր համեմատութեամբ 23 օրուան մէջ աւարտեցաւ: Այսպիսի գործ մը սովորաբար ամիսներու աշխատութիւն կը պահանջէ:

— Այս շաբթու հրատարակուեցաւ տրոց հաւաքման նոր կանոնագիր մը, որոյ համաձայն ամէն դաւառի մէջ ոստիկաններէ եւ զինուորներէ բաղկացեալ հարկահաւաք խումբեր պիտի կազմուին, որպէսզի ասոնք հող տանին որ տուրքերը հաւաքեն: Դառնալու հաւաքուին եւ անմիջապէս կառավարական գանձուն վճարուին: Այս հարկահաւաք խումբերը ասկէ զատ ուրիշ պաշտօն պիտի չունենան եւ պիտի հալածեն այն հաւաքողները որ ետ կը մնան իրենց պարտականութիւնները կատարելու մէջ, կամ այն անհատները որք իրենց պարտքերը վճարած չլլալով կը նշանակուին հաւաքողներէն, կամ որ եւ իցէ մարդիկ որ պարտք ունին կառավարութեան եւ կը նշանակուին գանձային պաշտօնեաներէն: Նոր կանոնագրով սոյն հարկահաւաք խումբերու խնամոց յանձնուած տուրքերն են կալուածական տուրք, հողային տուրք, արհեստաւորական տուրք, եւ տասանորդական տրոց այն մասը որ զբաղով կը հատուցուի (այս տուրքերը գանձելի են կանոնաւոր մասնավճարներով), ոչ-Մահմետականաց կողմէ գանձելի չի նուո-

րական տուրքեր, հիւպատոսական տրոց ծախքեր (արձանագրութեանց ծախք) եւ Թափափ հասոյթք որք մէկ անգամէն վճարելի են, եւ այս եօթն տեսակ տրոց յետմնաց մասունք որք ըստ կարելոյն չ'ուտով գանձուելու են: Երբ հարկատուները ժամանակին չ'վճարեն տուրքերը, զայնս վճարելու համար ստացուածքներ պիտի գրաւուին եւ ծախուին ճիշդ այնպէս ինչպէս կը ծախուին ստացուածքներն այն անձանց որոց պարտքը կը հաստատուի դատարանի մէջ: Երբ վաճառելի ստացուածք չկայ, պարտականը պիտի բանտարկուի, բայց ոչ աւելի քան 91 օր եւ ոչ ալ երկու անգամ: Նոյն տուրքին համար, երբ բացարձակապէս անկարող է վճարելու, մէկը կու տայ վկայագիր մը այդ իմաստով եւ յայնժամ հարկահաւաքները կը յապաղեն գանձումը: Դարձեալ, այս կանոնագիրը պատիժներ կը տնօրինէ տուրքերն ընդունող հաւաքիչներու եւ հաւաքողներու թերութեանց համար, եւ հարկահաւաքներուն կ'արգելէ ուտելիք կամ ուրիշ բաներ պահանջել առանց անոնց փոխարէնն հատուցանելու:

— Հանքաց եւ անտառաց նախարարութիւնն հանեց ընդհանուր հրամանագիր մը որով կը պատուիրէ չ'թողուլ որ ամբան եւ զանակին մէջ կրակներ վառուին անտառաց մէջ: Թոյլ պիտի չտրուի անուի պատրաստել չոր եղանակին մէջ, եւ չամիշ պատրաստելու ժամանակ մոխրի համար ծառերը պիտի այրուին այնպիսի բաց տեղեր միայն, որք կը նշանակուին Անտառաց վարչութեան պաշտօնէից կողմէ:

— Լուցկիի օսմ. ընկերութիւնը, որոյ գործարանն է ի Բիւլէիք 25 քմէճէ, սկսած է ծախել իր լուցկիները: Որոշուած գինը չատ ածան է սա նշատակաւ որ ժողովուրդը սովորի գործածել այս լուցկիները:

— Պէլլրատի մեծ պէտքը պիտի նորոգուի ընդ հսկողութեամբ մասնաւոր յանձնարարի մը որոյ անդամ է եւրոպացի հմուտ ճարտարապետ մը: Աւազանը պիտի մաքրուի եւ պէտք երկու մեթր աւելի պիտի բարձրացուի:

— Եգիպտական վաճառաց ցուցահանդէսը որ կը պատրաստուի յԱղեքսանդրիա՝ բացուելու պատրաստ պիտի չլլայ մարտ ամսոյ անցնելէն առաջ: Ցուցահանդէսը պիտի պարունակէ ոչ միայն գործուած ապրանքներ, այլ եւ հանքերու նմոշներ եւ եգիպտական ուրիշ բնական արտադրութիւններ:

— Եգիպտական երկաթուղեաց ճարտարադէտներէն Յրանսացի մը պատրաստած է Միջերկրական Մուլէն ի Գահիրէ նաւային երթեւեկի յարմար ջրանցք մը բանալու ծրագիր մը, որոյ համար օգնութիւն կը խնդրէ Ֆրանսացի դրամատէրներէ: Այս կերպով նաւահանգիստ քաղաքի պիտի վերածէ Գահիրէ:

— Անկեղանոցի շինութեան յարակից զարգացումներուն մէջ է Անկեղանոցին ճամբան ծառերով զեղազարդելու գործը: Անկեղանոցէն մինչեւ այն կէտը ուր ճամբան կը միանայ Շիշլիէ Բեաղըտիանէ տանող պողոտային հետ՝ ճամբուն երկու կողմը պիտի տնկուին աւելի քան 800 սօսիներ (չնայած):

— Ափրիկեան Տրիպոլիէ հասնող նաւերու համար սահմանուած 24 ժամու արտաբերական վերցուեցաւ, վասնզի հիւանդութեան ամէն նշաններ անհետ եղած են:

— Կը լսուի թէ քաղաքապետութիւնը երկաթէ նոր տախտակներ պիտի բաշխէ, որոց

վրայ նշանակուած պիտի ըլլան փողոցներուն անունները եւ տուններուն թիւերը:

— Փոքր Ասիոյ այլ եւ այլ կողմերը քանդակներ եւ արձանագրութիւններ կան քեւտացիներէն մնացած որք զօրեղ ազգ էին 3,000 տարի առաջ: Մինչեւ հիմա ոչ ոք կարող եղած էր կարգաւ այս յիշատակարանները: Հիմա գերմանացի խուզարկուաց խումբ մը կայսերական հրովարտակաւ արտօնուելով ճամբայ ելած է երթալ Ատանայի կուսակալութեան Ձինճիրլի գիւղը, որպէսզի պեղուին կատարելով յերեւան հանէ քետական մնացորդներ եւ բանալի մը գտնէ այդ կորսուած եւ մոռցուած լեզուին:

— Օսմ. Ապահովագրական Ընկերութեան արժէթուղթերուն գինն հետզհետէ կը բարձրանայ: Պատճառն է մասամբ ընկերութեան գործերուն ընդարձակումը եւ մասամբ սիրողութիւնը թէ տեղւոյն անպահովագրական օտար ընկերութիւններէն ոմանք դժուարութիւններ կը յարուցանեն երբ կը հրաւիրուին հատուցանել իրենց ձեռամբ ապահովագրեալ շէնքերու վնասները եւ զիրաւ չեն բերուիլ դատարան երբ անիրաւ կ'ենեին:

— Ռումէլիի երկաթուղոյ պարտատուներու գինը, որ չափող թիւերուն աւելի բարձր համեմատութեամբ վճարուելուն յուսով կը բարձրանար, կը թուի թէ հասած է բարձրագոյն սահմանին: Հիմա 110 եւ 112 Ֆրանքի մէջտեղն է, եւ հաւանականապէս առ այժմ պիտի չանցնի 112 Ֆրանքը:

Հայ թերթեր այս շաբթու ծանուցին հայրապետական կարեւոր վճիռ մը, որով կրկին ամուսնանալու արտօնութիւն կը ստանայ հայ բոլիկ մը, որոյ կինը եօթն տարի առաջ ամուսնութեանէն քանի մը շաբթեալ ետքը բաժնուած էր ամուսնական յարկէն, եւ այլեւս չէր վերադարձած հակառակ պաշտօնական եւ անպաշտօն ամէն ձեռնարկներու եւ կը կենակցէր ուրիշ մը հետ զոր արդէն կը ճանչէր: Նոյն վճիռով կինը դատապարտուած է ցկեանս զուրկ մնալ Ս. պսակի խորհուրդին օրհնութենէն իբրեւ մեղապարտ եւ պատճառ ամուսնութեան լուծման: Հայ թերթեր առ հասարակ կ'արձանագրեն զայս իբրեւ բացարձակապէս արդար տնօրինութիւն:

— Տեղական թերթեր կը գրեն թէ Հայոց Խառն Ժողովը ի մօտոյ նկատողութեան պիտի առնու ծրագիր մը, որոյ համաձայն առաջնորդը այսօրհետեւ կեդրոնէն միայն պիտի ընտրուին, եւ այն եկեղեցականք որ առաջնորդական պաշտօնի կոչուելով չուզեն ընդունիլ զայն՝ պիտի զրկուին բնակիլ իրենց համար յատկապէս նշանակուած վանք մը:

ԳՐԱՄԱԿԱՆ			
Փետրուար 26/40, 1894			
Գոնսոլիտէ	26.28	Բեկ. Բաժին	111 25
Պարտուց Յարդարման Թղթագրամ (Թասֆէլէ)			
Տիւլուն Գայմէսի	18	Թաշլիլաւ	0 մ. 96 20
ԳՐԱՄ. օսմ. 100			
Մէտիսի	108 4	Ռուսիոյ ԲՆԼ	90
Միթալի	97	Նաւթէն	87 30
Պէշիք	101 40	Գրեմից	51 15
Ալթուլ	104	Անգլ. ԲԵԿ	140 15
Մանր արծաթ	103	Մանիթ Թղթ.	8 52

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
Ի ՏԳԱՐԱՆ Ա. ՅԱՊԱ ՊՅՈՒՆԵՆ
Ֆինանսներու Եւրոպ. Ամերիկեան Խան